การใช้ประโยชน์พื้นที่นาหลังจากทำนาปีขององค์การบริหารส่วนตำบลต้นมะพร้าวแบบบูรณาการเครือข่ายชุมชน

The utilization the rice fields after rice crop of Tonmapraw Subdistrict Administrative Organization with integration of community networks

รุ่งกานต์ กล้าหาญ[1]

E-mail: rukiirun@windowslive.com

โทรศัพท์ 032 – 493270

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลการปล่อยจ่ายน้ำ ชนิดพืชทนแล้ง รวมถึงตลาด และราคา สำหรับเกษตรกรเพื่อตัดสินใจใช้พื้นที่หลังการทำนาให้เกิดรายได้ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างผู้ทำนาใน อบต.ต้นมะพร้าว จำนวน 70 คน และทำการเก็บรวบรวมราคา และสำรวจตลาดพืชทนแล้ง และข้อมูลการปล่อยจ่ายน้ำจากโครงการส่งน้ำราชบุรีฝั่งขวา ตอน 3 ได้ข้อมูลสำหรับการตัดสินใจใช้พื้นที่หลังการทำนาดังนี้คือ เกษตรผู้ทำนาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุอยู่ในช่วง 60 ปีขึ้นไป ความถี่ในการทำนาจะทำปีละ 2 ครั้ง ครั้งละ 4 เดือน พื้นที่นาว่างเปล่าประมาณ 4 เดือน ซึ่งไม่ได้ใช้ทำประโยชน์ใด เนื่องจากเหตุผลหลักคือ ไม่คุ้มค่าในการลงทุน แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำนาได้มาจากชลประทาน และไม่เห็นด้วยกับการใช้พื้นที่หลังการทำนาปลูกพืช หรือทำการเกษตรชนิดอื่น เกษตรกรส่วนใหญ่รู้จักพืชทนแล้งหรือพืชน้ำน้อย แต่ไม่รู้วิธีการปลูก และที่สำคัญเกษตรกรส่วนใหญ่มากว่า 80% ไม่รู้จักตลาดจำหน่ายพืชในทนแล้ง หรือพืชน้ำน้อย และไม่ทราบราคาพืชทนแล้ง หรือพืชน้ำน้อย ซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยหลักในการที่เกษตรกรไม่สนใจที่จะใช้พื้นที่หลังการทำนาทำการเกษตรด้านอื่น

คำสำคัญ: ที่นา ทำนา พืชทนแล้ง ต้นมะพร้าว

1 อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Abstract

The aimed of this study was to collect the data of water supply, xerophyte species including market and price of xerophyte for agriculturist decided to use the rice field after rice crop. The data collecting by questionnaire from farmer in Tonmapraw Subdistrict for 70 people. Moreover, the price and market data for xerophyte and water supply data from Ratchaburi irrigation project part 3 were collected by interview and dataset search. The data showed that the famer were male and 60 years old up. The frequency for rice crop was twice a year and 4 months for one time. The rice field no utilize for 4 months from the reason that it's not worth the investment. The water resource for rice crop came from irrigation. The farmer disagree with utilize the rice field after rice crop. The most of farmer knew the xerophyte species but they don't know the planting and consequential more than 80% of farmer have no data about the market and price for xerophyte species which was the main factor make the farmer disagree to utilize the rice field for other agriculture.

Keywords: rice field, rice crop, xerophyte, Tonmapraw

ความเป็นมาของปัญหา

ทรัพยากรน้ำในพื้นที่ อบต.ต้นมะพร้าว มีปัญหาและผลกระทบมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านของการขาดแคลนน้ำ และ การจัดการน้ำไม่เหมาะสมกับการใช้ หรือความต้องการของประชาชน ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีพ และการทำเกษตรกรรมของประชาชน อบต.ต้นมะพร้าว เป็นอีกพื้นที่ที่มีปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำ และมีปัญหาด้านของการบริหารจัดการน้ำที่ไม่เหมาะสมเช่นเดียวกัน ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลต้นมะพร้าว ประกอบอาชีพ ทำนา เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย รับจ้างนอกจากนี้ยังมีการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ แต่ที่น่าสังเกตและเป็นประเด็นปัญหาก็คือในเรื่องของแหล่งน้ำธรรมชาติซึ่ง อบต.ต้นมะพร้าว ไม่มีแหล่งน้ำธรรมชาติ มีแต่แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นเองซึ่งไม่เพียงพอต่อการใช้ในการทำการเกษตร เมื่อพิจารณาถึงพื้นที่ในการทำเกษตร และการสร้างแหล่งน้ำพบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ในตำบลเหมาะสมกับการทำนาข้าว ประชากรในตำบลจึงมีอาชีพการทำนาเป็นส่วนใหญ่ และจากการสัมภาษณ์พบว่าชาวบ้านทำนาเป็นส่วนใหญ่ประมาณ 99% ซึ่งใช้น้ำจากแหล่งชลประทานที่ส่งมาจาก จ.กาญจนบุรีเท่านั้น ในฤดูแล้ง หรือช่วงที่ชลประทานไม่ได้ทำการปล่อยน้ำมานั้นเกษตรกรไม่สามารถที่จะทำการเกษตร ใดๆ ได้เลย ได้มีเกษตรบางกลุ่มพยายามปลูกพืชบางชนิดในช่วงที่ไม่ได้ทำนา เช่น ฟักทอง แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นจึงเป็นการลำบากต่อการทำการเกษตร และเป็นปัญหาอย่างยิ่ง นอกจากปัญหาในการขาดแคลนน้ำแล้วอีกปัญหาหลักที่พบคือการบริหารจัดการน้ำที่ไม่เหมาะสม ในบางช่วงที่ชลประทานปล่อยน้ำเข้าคลองหลัก ส่งผลให้คลองย่อยที่ส่งเข้าพื้นที่นามีน้ำล้นเข้านาอย่างไม่ตั้งใจในช่วงที่เกษตรกรไม่ได้ทำนา ทำให้หญ้า และวัชพืชในนาเติบโตเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นปัญหาต่อการทำนาในครั้งถัดไปที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเตรียมทำนาเพิ่มสูงขึ้น เป็นการเพิ่มต้นทุนในการทำนาให้เกษตรกรด้วย หรือในบางช่วงแล้งที่ไม่ได้ทำนาและเกษตรกรพยายามที่ปลูกพืชชนิดอื่นที่ทนแล้ง แต่มีการปล่อยน้ำ ทำให้น้ำล้นเข้านาก็ส่งผลให้พืชเหล่านี้ตายได้เช่นกัน ดังนั้นถ้าเกษตรกรสามารถทำการเกษตรได้แม้ชลประทานไม่ได้ปล่อยน้ำลงมา หรือมีน้ำในปริมาณน้อย แต่ก็สามารถทำเกษตรได้ หรือเลือกพืชที่มีความเหมาะสมกับสภาพที่อยู่ได้ในสภาพน้ำมาก และน้ำน้อย โดยมีการจัดการบริหารน้ำที่มีอยู่ หรือ ควรจะมีปริมาณน้ำเท่าใดที่จะเหมาะสมต่อการทำเกษตรในช่วงน้ำน้อย เกษตรกร หรือประชาชนสามารถใช้น้ำที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นโครงการนี้จึงจัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจใช้พื้นที่นาหลังการทำนาให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำ และการปล่อยจ่ายน้ำของชลประทาน ให้กับเกษตรกรผู้ทำนา หรือการจัดทำแหล่งน้ำของตัวเอง ได้อย่างเหมาะสมกับน้ำที่มีอยู่ในแต่ละช่วงเวลาและชนิดของการเพาะปลูก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อบูรณาการเครือข่ายชุมชนในการจัดการพื้นที่นาหลังจากทำนาปีอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

1.ประเภทของการวิจัย

เป็นการวิจัยดำเนินตามแผนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเกษตรผู้ทำนาซึ่งมีกลุ่มผู้ทำนาขององค์การบริหารส่วนตำบลต้นมะพร้าว จำนวนประชากร 70 คน

3.เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

แบบสอบถามเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานระดับครัวเรือน และการใช้น้ำรวมถึงพื้นที่ทำนาของเกษตรกรในองค์การบริหารส่วนตำบลต้นมะพร้าว

4.การเก็บรวบรวมข้อมูล

แผนการปฏิบัติงานวิจัยเพื่อการพัฒนาระบบการจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลต้นมะพร้าว แบ่งขั้นตอนการศึกษาออกเป็น 1 ระยะดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การสำรวจข้อมูลของชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลต้นมะพร้าว

1. การศึกษาบริบทชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยท่าช้าง

2. การสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่ และการใช้น้ำของชุมชน

3. สำรวจความต้องการของชุมชน และมุมมองของการใช้พื้นที่หลังการทำนาในการทำเกษตรน้ำน้อย

ระยะที่ 2 การสังเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ของชุมชน

1. สืบค้นข้อมูลการปล่อยจ่ายน้ำของชลประทานที่เกี่ยวข้อง

2. สืบค้น และหาแนวทางการตลาด ราคา ชนิดพืช และสินค้าที่รองรับผลผลิตพืชน้ำน้อยที่ได้จากการใช้พื้นที่หลังการทำนานในการเพาะปลูก

5.การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมทางสถิติสำเร็จรูป SPSS 22

ผลการวิจัย

เกษตรกรผู้ทำนาในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลต้นมะพร้าว ได้ข้อมูลทั้งหมดจากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 70 คน เป็นเพศชาย 62.7 % และเพศหญิง 37.3% อายุอยู่ในช่วง 30 - 40 ปี จำนวน 3.4% ช่วงอายุ 40 - 50ปี 25.4% อายุ 50 – 60 ปี 37.3% และอายุ 60 ปีขึ้นไป 33.9 % สถานภาพโสด 18.6 % และ สมรส 81.4 % สำหรับระดับการศึกษาจะอยู่ในช่วง ประถมศึกษา มัธยมศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.และ ปริญญาตรี เท่ากับ 81.4, 10.2, 6.8 และ 1.7 % ตามลำดับ สำหรับรายได้ของแต่ละครัวเรือน พบว่ามีรายได้อยู่ในช่วง น้อยกว่า 5,000 บาท/เดือน 25.4% 5,000-10,000 บาท/เดือน 67.8% 10,001-15,000 บาท/เดือน 3.4% และ มากกว่า 15,000 บาท/เดือน 3.4% สำหรับความถี่ในการทำนา จะทำนา 1, 2 และ มากกว่า 2 ครั้ง ต่อปีเท่ากับ 10.2, 84.7 และ 5.1 % ตามลำดับ พันธ์ข้าวที่ใช้ในการปลุกจะมีทั้งหมด 5สายพันธุ์ได้แก่ สุพรรณบุรี 18.6% ชัยนาท 47.5% ประทุม31 1.7% กข 31 15.3% และ เหลืองปะทิว จำนวน 16.9%สำหรับระยะเวลาปลูกข้าวแต่ละครั้งจะใช้เวลาในการปลูก 3 เดือน 25.4% 4 เดือน 71.2% และ มากกว่า 4 เดือน 3.4% แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำนาได้มาจาก น้ำฝน 1.7% น้ำจากชลประทาน 89.8% และ น้ำจากแม่น้ำ 8.5 % สำหรับปริมาณน้ำที่ใช้สำหรับทำนา มีตลอดทั้งปี 10.2% มีบางช่วงเวลา 13.6% และ มีใช้ในฤดูทำนา 76.3% หลังจากการทำนามีพื้นที่นาที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ 74.6% ใช้สำหรับเลี้ยงสัตว์ 20.3% ใช้ในการปลูกพืช 3.4% และ อื่นๆ 1.7% สำหรับเกษตรกรผู้ทำนาไม่ใช้พื้นที่หลังการทำนาให้เหตุผลว่า ไม่มีน้ำเพียงพอ 35.6% ไม่คุ้มค่าในการลงทุน 55.9% ไม่มีตลาดในการจำหน่ายผลผลิตเกษตร 5.1% และ ไม่มีความรู้ในการผลิต 3.4%

การสำรวจข้อมูลน้ำสำหรับการทำการเกษตร พบว่าเกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีความพึงพอใจกับปริมาณน้ำสำหรับทำนา หรือทำการเกษตรซึ่งมีความเหมาะสมแล้วในปัจจุบัน และ น้ำที่ใช้ในการทำนามีเพียงพอสำหรับการทำนาเพียงอย่างเดียวและน้ำที่ได้รับในแต่ละช่วงเวลามีปริมาณเหมาะสมแล้ว แต่น้ำที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการใช้ตลอดทั้งปี และถ้ามีน้ำตลอดทั้งปีเกษตรกรก็เลือกที่จะทำนาเพียงอย่างเดียว และถึงจะมีข้อมูลการปล่อยน้ำของชลประทาน หรือมีปริมาณน้ำที่ไม่เพียงพอ ก็มีความมุ่งมั่นที่จะทำนาเพียงอย่างเดียว และไม่เห็นด้วยกับการใช้พื้นที่หลังการทำนาปลูกพืช หรือทำการเกษตรชนิดอื่น

จากข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลต่อชนิดของพืชที่ปลูก ตลาดรับซื้อ และราคาของผลผลิตการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนาและความรู้ในการปลูกพืชน้ำน้อยของเกษตรผู้ทำนา พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ ไม่มีการใช้พื้นที่หลังการทำนา และให้เหตุผลว่า ปริมาณน้ำไม่เพียงพอกับการทำเกษตรชนิดอื่น และเกษตรกรโดยส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับการปลูกพืชน้ำน้อย และมีความรู้เกี่ยวกับการปลุกพืชน้ำน้อยน้อยมาก และไม่เคยปลูกพืชทนแล้ง หรือพืชน้ำน้อย และสำหรับกลุ่มที่เคยปลูกพืชทนแล้ง หรือพืชน้ำน้อยแล้วไม่ประสบความสำเร็จในการปลุกเนื่องจากพื้นที่ไม่อำนวยในเรื่องของดิน และปริมาณน้ำ อาจเนื่องจากชนิดของพืชที่เลือกอาจไม่เหมาะสม แต่เกษตรกรส่วนใหญ่รู้จักพืชทนแล้งหรือพืชน้ำน้อย แต่ไม่รู้วิธีการปลูก และที่สำคัญเกษตรส่วนใหญ่มากว่า 80% ไม่รู้จักตลาดจำหน่ายพืชในทนแล้ง หรือพืชน้ำน้อย และไม่ทราบราคาพืชทนแล้ง หรือพืชน้ำน้อย ซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยหลักในการที่เกษตรกรไม่สนใจที่จะใช้พื้นที่หลังการทำนาทำการเกษตรด้านอื่น

จากข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลการใช้พื้นที่หลังการทำนาของเกษตรกรผู้ทำนาขององค์การบริหาร

ส่วนตำบลต้นมะพร้าว พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่หลังการทำนา ไม่ว่าจะเป็นด้านการเกษตร ปศุสัตว์ หรือประมง เนื่องจากหลังจากการทำนามีน้ำไม่เพียงพอ รวมถึงไม่มีความรู้ในการใช้พื้นที่หลังการทำนาปลูกพืชน้ำน้อย สำหรับตลาด และราคาผลผลิตของพืชน้ำน้อย มีทั้งเกษตรที่ทราบ และไม่ทราบข้อมูล ซึ่งอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้พื้นที่หลังการทำนา และไม่มีความประสงค์จะใช้พื้นที่หลังการทำนาเพื่อสร้างรายได้ และจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และพูดคุยพบว่าเกษตรส่วนใหญ่ไม่มีความต้องการใช้พื้นที่หลังการทำนาโดยให้เหตุผลว่าไม่คุ้มกับการลงทุน และเคยทำแล้วแต่ไม่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ระยะเวลาหลังการทำนาประมาณ 3 - 4 เดือน เป็นระยะเวลาที่เกษตรกรสามารถอยู่ได้ แม้ไม่ได้ทำนา และรอระยะเวลาในการทำนานครั้งใหม่ ดังนั้นจึงไม่ใช่ปัญหาที่เกษตรกรต้องการแก้ไข ซึ่งอาจไม่ใช่ปัญหาของเกษตรกรที่แท้จริง

การปล่อยจ่ายน้ำเพื่อการเกษตรของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งขวาตอน 3 พบว่าในแต่ละเดือนของปี ตั้งแต่ปี 2559– 2561 ในตารางที่ 1 พบว่าในช่วงเดือนที่หยุดการปล่อยน้ำโดยส่วนใหญ่จะอยู่ในเดือน มกราคม และเดือนมิถุนายน และในเดือนธันวาคม ในบางปีเช่น พ.ศ. 2561 เป็นปีที่มีปริมาณน้ำมากการปล่อยน้ำจะครอบคลุมระยะเวลานานขึ้น แต่โดยเฉลี่ยแล้วระยะเวลาของการไม่จ่ายน้ำถือได้ว่ากินเวลาถึงเกือบ 6 เดือน นอกจากนี้ปริมาณน้ำที่ทำการปล่อย เป็นน้ำสำหรับใช้ทุกกิจกรรม ไม่ใช่เพียงเพื่อการปล่อยน้ำเพื่อการเกษตรเท่านั้น รวมถึงด้านอื่นๆ ด้วย ดังนั้นถ้าจะมีการใช้พื้นที่หลังการทำนาเพื่อการเพาะปลูก หรือทำการอื่นใดจะต้องทำก่อนเดือนมกราคม เพื่อที่ในช่วงเดือนดังกล่าวที่ไม่มีน้ำ จะไม่มีปัญหาต่อการปลูกพืช หรือเลี้ยงสัตว์ในช่วงดังกล่าว และควรเป็นพืชที่ต้องการน้ำน้อยมาก

ตารางที่ 1 ปริมาณการจ่ายน้ำของชลประทานที่ 13 ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งขวาตอน 3 ที่ส่งน้ำมายัง อ.เมือง ในส่วนของ อบต.ต้นมะพร้าว อ.เขาย้อย ในปี พ.ศ. 2559 – 2561

ลำดับที่	ปริมาณน้ำ(ล้าน ม^3)				
	เพชรบุรี	ปริมาณน้ำ	ปริมาณน้ำออก (ลบ.ม^3/วินาที)		
	จำนวนไร่	เดือน	ปี 2561/62	ปี 2560/61	ปี2559/60
1	60,977	มกราคม	0	0	0
2		กุมภาพันธ์	86.65	0	0
3		มีนาคม	182.05	0	0
4		เมษายน	105.91	0	0
5		พฤษภาคม	193.74	0	0
6		มิถุนายน	124.38	0	0
7		กรกฎาคม	54.27	68.57	126.28
8		สิงหาคม	295.75	157.65	92.28
9		กันยายน	209.94	68.79	139.07
10		ตุลาคม	253.6	170.93	82.66
11		พฤศจิกายน	250.71	193.31	110.79
12		ธันวาคม	55.55	0	0
รวม			1812.55	659.25	551.08

ที่มา: โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งขวาตอน 3 (2561)

จากข้อมูลปริมาณน้ำออกของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งขวา ตอน 3 อ.เขาย้อย จ.เพชรบุรี เป็นข้อมูลในช่วง 3 ปี ย้อนหลัง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 – 2561 นั้น สามารถนำมาคำนวณปรับให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำที่พืชทนแล้งต้องการได้

ข้อมูลการปลูกพืชทนแล้ง ทั้งชนิดของพืช ช่วงระยะเวลาที่ปลูกระยะเวลาที่ปลูกน้ำที่ใช้และระยะเวลาเก็บเกี่ยว แสดงในตารางที่ 2 พบว่าพืชเกือบทุกชนิดสามารถปลูกได้ในช่วงหลังการทำนา และช่วงที่เหมาะสมกับที่ชลประทานปล่อย และปิดการจ่ายน้ำ นอกจากนี้ประกอบกับระยะเวลาหลังการทำนาในระยะ 3 – 4 เดือน สามารถปลูก และเก็บผลผลิตขายได้ทันเวลากัน กับการเตรียมทำนา สำหรับปริมาณน้ำที่ใช้ในการปลูกมีปริมาณไม่มากเมื่อเทียบกับพืชชนิดอื่น ซึ่งนะจะเหมาะสมกับ

ปริมาณน้ำที่ปล่อยมาตามคลองชลประทาน แต่ถ้าต้องการพื้นที่ทำนาต่อก็ไม่ควรปลูกพืชที่ใช้เวลานานเช่น อ้อย แก้วมังกร และมันสำปะหลัง เป็นต้น

ตารางที่ 2 แสดงชนิดพืช ช่วงระยะเวลาที่ปลูก น้ำที่ใช้ และระยะเวลาเก็บเกี่ยวของพืชที่ใช้น้ำน้อย

พืช	ช่วงระยะเวลาที่ปลูก	ระยะเวลาปลูก	น้ำที่ใช้	ระยะเวลาเก็บเกี่ยว
ถั่วลิสง	พฤศจิกายน - ธันวาคม ธันวาคม - มกราคม	95 – 110 วัน	600-700ลบ.ม./ไร่/รอบการผลิต	กุมภาพันธ์ – เมษายน เมษายน – พฤษภาคม
ถั่วเขียว	มกราคม มีนาคม-เมษายน	60 – 70 วัน	300-500 ลบ.ม./ไร่/รอบการผลิต	มีนาคม พฤษภาคม – กรกฎาคม
ฟักเขียว	กรกฎาคม – กันยายน ตุลาคม – ธันวาคม	3 เดือน	300-500 ลบ.ม./ไร่/รอบการผลิต	หลังจากปลูก 1 – 2 เดือน
ฟักทอง	พฤศจิกายน – กุมภาพันธ์ สิงหาคม - พฤษภาคม	2 เดือน	400 – 600ลบ.ม./ไร่/รอบการผลิต	หลังปลูก 45– 60 วัน หลังปลูก 120 – 180 วัน
มะละกอ	พฤศจิกายน – ธันวาคม	5 – 6 เดือน	5.48 มม./วัน	เก็บดิบ เก็บหลังจากปลูก5 – 6 เดือน เก็บสุกเก็บหลังจากปลูก 8 – 10เดือน
พริก	ปลูกได้ตลอดทั้งปี	2 – 3 เดือน	700-800ลบ.ม./ไร่/รอบการผลิต	หลังจากปลูก 70-75วัน - เก็บเกี่ยว 15-18 วัน ครั้ง (10-12 ครั้ง /รุ่น)
อ้อย	ปลูกได้ตลอดทั้งปี	8-10 เดือน	113.29 ลบ.ม./ไร่/รอบการผลิต	8-10 เดือน – เก็บเกี่ยวผลผลิตได้อีก 2-3 ปี
ถั่วเหลือง	ปลูกได้ตลอดทั้งปี	1-3 เดือน	350-400 ลบ.ม./ไร่/รอบการผลิต	3 เดือน
งาดำ	กุมภาพันธ์-เมษายน กรกฎาคม-สิงหาคม			70 – 75 วัน
มะพร้าว	ปลูกได้ตลอดทั้งปี		1500มม./ปี	
แก้วมังกร	พฤษภาคม	8 - 10 เดือน	1,382.11 มม.	หลังจากออกดอก 40 – 55 วัน เก็บเกี่ยวผลผลิตได้อีก 2-3 ปี
ข้าวฟ่างหวาน	สิงหาคม-กันยายน พฤษภาคม-มิถุนายน		320 – 500 ลบ.ม../ไร่/รอบการผลิต	หลังปลูกได้ 3-4 เดือน ปริมาณ 100-110 วัน เริ่มเก็บเกี่ยว
ข้าวโพด	เมษายน – พฤษภาคม		350 – 600 ลบ.ม./ไร่/รอบการผลิต	กรกฎาคม,สิงหาคม ตุลาคม18-20 วันหลังข้าวโพดออกไหม 50 เปอร์เซ็นต์
ต้นอ่อนทานตะวัน	ปลูกได้ตลอดทั้งปี	5 – 7 วัน	10 - 30 ลิตร/8 ถาดปลูก	หลักจากปลูก 6-7 วัน หรือแล้วแต่ความยาวของต้น
มันสำปะหลัง	เมษายน - มิถุนายน กันยายน - พฤศจิกายน		750ลูกบาศก์เมตร/ไร่/รอบการผลิต	10 – 12 เดือนหลังจากปลูก

ที่มา: สำนักงานทหารพัฒนา หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (2559)

ข้อมูลราคา และสำรวจข้อมูลของตลาดต่างๆ ทั้งในพื้นที่ของแต่ละ อบต. และตลาดกลางของประเทศ ได้ราคาพืชทนแล้งในแต่ละตลาดดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ราคาพืชทนแล้งในแต่ละตลาด (บาท/กิโลกรัม)

พืช	ตลาดหนองบ่วยท่ายาง	ตลาดสหกรณ์บ้านลาด	ตลาดศรีเมืองราชบุรี	ตลาดสี่มุมเมืองกรุงเทพฯ	ตลาดไทกรุงเทพฯ	ราคาค่าเฉลี่ย
ถั่วลิสง	45	45	45	31	31	39.4 ± 7.66
ถั่วเขียว	20	20	20	20	20	20 ± 0
ฟักเขียว	10	15	7	8	8	9.6 ± 3.20
ฟักทอง	23	22	18	20	20	20.6 ± 1.94
มะละกอ	16	16	15	10	10	13.4 ± 3.13
พริก	50	50	30	35	30	39 ± 10.24
อ้อย					12	12
ถั่วเหลือง	15	15	12	12	12	13.2 ± 1.64
งาดำ					120	120
มะพร้าว	15	15	15	10	10	13 ± 2.73
แก้วมังกร	50	50	50	50	50	50
ข้าวฟ่างหวาน	13	13	13	13	13	13
ข้าวโพด	13	15	10	10	10	11.6 ± 2.30
ต้นอ่อนทานตะวัน					90	90
มันสำปะหลัง	17	15	15	14	14	15 ± 1.22

หมายเหตุ : ราคา ณ เดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม 2561

โดยตลาดหลักที่พบในจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัด ราชบุรี และกรุงเทพ ได้แก่ ตลาดหนองบ่วยท่ายาง ตลาดสหกรณ์บ้านลาด จ.เพชรบุรี ตลาดศรีเมือง จ.ราชบุรีและ ตลาดสี่มุมเมือง และ ตลาดไทกรุงเทพฯ เป็นตลาดใหญ่ที่มีการรับซื้อพืชทนแล้ง หรือพืชใช้น้ำน้อย

ซึ่งราคาอยู่ในเกณฑ์ตั้งแต่ 10 บาท/ กก. ซึ่งเป็นราคาที่ต่ำมากสำหรับผลผลิตทางการเกษตรในช่วงฤดูกาลที่น้ำน้อย และเป็นทางเลือกหนึ่งของการลงทุนปลูกพืชในช่วงนี้ และทางตลาดยังรับซื้อตลอดทั้งปี

อภิปรายผล

เกษตรผู้ทำนาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุอยู่ในช่วง 60 ปีขึ้นไป และจบการศึกษาในชั้นประถมศึกษา และส่วนใหญ่มีรายได้ อยู่ในช่วง 5,000-10,000 บาท/เดือน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเกษตรที่ยังทำนานั้นเป็นผู้ที่ทำนามาแต่เดิม มีประสบการณ์ในการทำนา ไม่ใช่คนรุ่นใหม่ที่จบการศึกษา และความถี่ในการทำนาจะทำปีละ 2 ครั้ง ครั้งละ 4 เดือน ซึ่งจะเหลือช่วงเวลาที่พื้นนาว่างปล่าวประมาณ 4 เดือน ซึ่งไม่ได้ใช้ทำประโยชน์ใด เนื่องจากเหตุผลหลักคือ ไม่คุ้มค่าในการลงทุน และเกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีความพึงพอใจกับปริมาณน้ำสำหรับทำนา หรือทำการเกษตรซึ่งมีความเหมาะสมแล้วในปัจจุบัน แต่น้ำที่ใช้ในการทำนามีเพียงพอสำหรับการทำนาเพียงอย่างเดียว และถ้ามีน้ำตลอดทั้งปีเกษตรกรก็เลือกที่จะทำนาเพียงอย่างเดียว และถึงจะมีข้อมูลการปล่อยน้ำของชลประทาน หรือมีปริมาณน้ำที่ไม่เพียงพอ ก็มีความมุ่งมั่นที่จะทำนาเพียงอย่างเดียว และไม่เห็นด้วยกับการใช้พื้นที่หลังการทำนาปลูกพืช หรือทำการเกษตรชนิดอื่น ทั้งนี้เกษตรกรโดยส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับการปลูกพืชน้ำน้อย และมีความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชน้ำน้อยน้อยมาก และไม่เคยปลูกพืชทนแล้ง หรือพืชน้ำน้อย สำหรับกลุ่มที่เคยปลูกพืชทนแล้ง หรือพืชน้ำน้อยแล้วไม่ประสบความสำเร็จในการปลูก เนื่องจากพื้นที่ไม่อำนวยในเรื่องของดิน และปริมาณน้ำ อาจเนื่องจากชนิดของพืชที่เลือกอาจไม่เหมาะสม และที่สำคัญเกษตรส่วนใหญ่มากว่า 80% ไม่รู้จักตลาดจำหน่ายพืชทนแล้ง หรือพืชน้ำน้อย และไม่ทราบราคาพืชทนแล้ง หรือพืชน้ำน้อย ซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยหลักในการที่เกษตรกรไม่สนใจที่จะใช้พื้นที่หลังการทำนาทำการเกษตรด้านอื่นจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และพูดคุยพบว่าเกษตรส่วนใหญ่ไม่มีความต้องการใช้พื้นที่หลังการทำนาโดยให้เหตุผลว่าไม่คุ้มกับการลงทุน และเคยทำแล้วแต่ไม่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ระยะเวลาหลังการทำนาประมาณ 3 - 4 เดือน เป็นระยะเวลาที่เกษตรกรสามารถอยู่ได้ แม้ไม่ได้ทำนา และรอระยะเวลาในการทำนาครั้งใหม่ ดังนั้นจึงไม่ใช่ปัญหาที่เกษตรกรต้องการแก้ไข ซึ่งอาจไม่ใช่ปัญหาของเกษตรกรที่แท้จริง แต่สำหรับเกษตรกรบางส่วนที่ต้องการใช้พื้นที่หลังการทำนาใช้ประโยชน์โดยการปลูกพืชทนแล้ง หรือพืชน้ำน้อย ก็สามารถเลือกชนิดพืชที่เหมาะสมกับปริมาณน้ำที่ปล่อยจากชลประทานได้ โดยการปล่อยจ่ายน้ำของโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งขวาตอน 3 พบว่าในแต่ละเดือนของปีตั้งแต่ปี 2559 – 2561 พบช่วงเดือนที่หยุดการปล่อยน้ำโดยส่วนใหญ่จะอยู่ในเดือน มกราคม และเดือนมิถุนายน และในเดือนธันวาคม ในบางปี เช่น พ.ศ. 2561 เป็นปีที่มีปริมาณน้ำมากการปล่อยน้ำจะครอบคลุมระยะเวลานานขึ้น แต่โดยเฉลี่ยแล้วระยะเวลาของการไม่จ่ายน้ำถือได้ว่ากินเวลาถึงเกือบ 6 เดือน นอกจากนี้ปริมาณน้ำที่ทำการปล่อย เป็นน้ำสำหรับใช้ทุกกิจกรรม ไม่ใช่เพียงเพื่อการปล่อยน้ำเพื่อการเกษตรเท่านั้น รวมถึงด้านอื่นๆ ด้วย ดังนั้นถ้าจะมีการใช้พื้นที่หลังการทำนาเพื่อการเพาะปลูก หรือทำการอื่นใดจะต้องทำก่อนเดือนมกราคม เพื่อที่ในช่วงเดือนดังกล่าวที่ไม่มีน้ำจะไม่มีปัญหาต่อการปลูกพืช หรือเลี้ยงสัตว์ในช่วงดังกล่าว และควรเป็นพืชที่ต้องการน้ำน้อยมาก พืชทนแล้งเกือบทุกชนิดสามารถปลูกได้ในช่วงหลังการทำนา และช่วงที่เหมาะสมกับที่ชลประทานปล่อย และปิดการจ่ายน้ำ นอกจากนี้ประกอบกับระยะเวลาหลังการทำนาในระยะ 3 – 4 เดือน สามารถเก็บผลผลิตขายได้ทันเวลากันกับการเตรียมทำนาในรอบถัดไป สำหรับปริมาณน้ำที่ใช้สำหรับปลูกพืชมีปริมาณไม่มากเมื่อเทียบกับพืชชนิดอื่น ซึ่งน่าจะเหมาะสมกับปริมาณน้ำที่ปล่อยมาตามคลองชลประทาน แต่ถ้าต้องการพื้นที่ทำนาต่อก็ไม่ควรปลูกพืชที่ใช้เวลานานเช่น อ้อย แก้วมังกร และมันสำปะหลัง เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย

เกษตรกรผู้ทำนาในพื้นที่อบต.ต้นมะพร้าว ทำนาปีละ 2 ครั้ง ครั้งละ 4 เดือน หลือช่วงเวลาที่พื้นนาว่างเปล่าไม่ใช้ประโยชน์ประมาณ 4 เดือน เหตุผลหลักคือ มีความมุ่งมั่นที่จะทำนาเพียงอย่างเดียว และไม่เห็นด้วยกับการใช้พื้นที่หลัง

การทำนาปลูกพืช หรือทำการเกษตรชนิดอื่น เหตุผลคือไม่คุ้มค่ากับการลงทุน แ ละปริมาณน้ำไม่เพียงพอกับการทำเกษตรชนิดอื่นและเคยทำแล้วแต่ไม่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ระยะเวลาหลังการทำนาประมาณ 3 - 4 เดือน เป็นระยะเวลาที่เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถอยู่ได้ แม้ไม่ได้ทำนา และรอระยะเวลาในการทำนานครั้งใหม่ ดังนั้นจึงไม่ใช่ปัญหาที่เกษตรกรต้องการแก้ไข แต่ข้อมูลดังกล่าวเป็นทางเลือกสำหรับเกษตรบางส่วนที่มีความสนใจในการใช้พื้นที่หลังการทำนา

เอกสารอ้างอิง

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งขวาตอน 3. (ส่งน้ำและบำรุงรักษา). (2561). **ข้อมูลผลการใช้น้ำเพื่อการเพาะปลูกพืช**. [รายงาน]. เพชรบุรี: ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3.

สำนักงานทหารพัฒนา หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา. (2559). ความรู้ทางวิชาการ พืชใช้น้ำน้อยที่เหมาะสม ในการเพาะปลูกช่วงฤดแล้ง. (ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา.